

NOU 2026: 1 En bærekraftig kommunesektor - Kommunekommisjonens første delutredning

Høringsinnspill fra Norsk bibliotekforening

Norsk bibliotekforening er en interesseorganisasjon som organiserer hele biblioteksektoren, og omfatter både skolebibliotek, folkebibliotek og fag- og forskningsbibliotek. Bibliotekene står i en særstilling i å nå ut den norske befolkning gjennom et helt livsløp, gjennom de ulike bibliotektypene. I dette høringsinnspillet er fokuset på folkebibliotek.

Norsk bibliotekforening mener at

- Tilskudd til skolebibliotek og bøker må bevares
- Tilskudd til fysiske lærebøker må bevares
- I forståelsen av kommunenes rolle i totalberedskapen bør folkebibliotek og kulturskole i tydeligere grad inngå i en infrastruktur for demokrati og beredskap
- Kultur er en av bærebjelkene i lokalsamfunn og bør inngå i en gjennomgang av kommunenes funksjon

Norsk bibliotekforening mener at kommunenes rolle må styrkes, ikke svekkes, gjennom målrettede statlige virkemidler som sikrer likeverdige tilbud innen skolebibliotek, læremidler, folkebibliotek og kultur – som grunnleggende infrastruktur for demokrati, kunnskap og beredskap.

Tilskudd til skolebibliotek og bøker må bevares

Det er foreslått å kutte tilskuddet fra Udir, som tidligere har vært benyttet til personalressurser eller kompetanseutvikling, og som fra 2026 også skal kunne brukes til innkjøp av bøker. Dagens situasjon for skolebibliotek er ikke tilfredsstillende, med svært ulike tilbud fra skole til skole. Evaluering gjennomført av Udir bekrefter at tilskuddet har fungert godt, og har bidratt til at skolebibliotekene kan sørge for bedre leseferdigheter, økt leselyst og kritisk tenkning. Tilskuddsordningen fungerer. Forskning viser at elevene leser mer når skolebiblioteket får ekstramidler. (www.udir.no/tall-og-forskning/finn-forskning/rapporter/evaluering-av-tilskudd-til-skolebibliotek/)

Kommisjonen peker på at tilskuddet ikke oppfyller kravene for unntak fra rammestyring, og at kommunen og fylkeskommunen uansett må oppfylle opplæringsforskriftens krav om tilgang til skolebibliotek. Erfaringer viser imidlertid at dette ikke er tilstrekkelig, for å sørge for god og lik tilgang til skolebibliotek.

Vi vet at tilgangen til skolebibliotek varierer kraftig, og at tilbudet jevnt over ikke er tilfredsstillende. Det betyr at dagens praksis ikke i stor nok grad sikrer gode og likeverdige tilbud og tjenester, og at det er behov for tilskudd som sikrer gode skolebibliotek, med tilgang til bøker. Medlemmet Røsvoll skriver at «Øremerkede midler er viktig for å få bygd opp en tjeneste eller et tilbud, rette opp skjevheter og sikre nasjonale prioriteringer» i sin merknad. Dette gjelder bestemt for skolebibliotek. Å endre en ordning som fungerer godt, er unødvendig.

Norsk bibliotekforening viser ellers til innspill fra NBF Skole og Skolebibliotekarforeningen, og fra alliansen Aksjon skolebibliotek.

Norsk bibliotekforening anbefaler at tilskuddet til skolebibliotek og bøker videreføres som en øremerket ordning, da erfaring og forskning dokumenterer at dette er et effektivt virkemiddel for å sikre kvalitet, lik tilgang og nasjonale utdanningspolitiske mål.

Tilskudd til fysiske lærebøker

Riksrevisjonen har i en rapport slått fast at elever og lærere mangler læremidler i skolen (www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2024-2025/laremidler-i-grunnskoler-og-videregaende-skoler.pdf). Det er en generell oppfatning at det har blitt for mye skjerm og for lite fysiske bøker i skolen, og kommisjonens begrunnelse om at det ikke er behov for et tilskudd på området virker å være i utakt med denne oppfatningen, basert på den offentlige samtalen og medieoppslag. Lesing og fysiske bøker er viktige i en tid der elever og studenter sliter med konsentrasjonsvansker, og lesekrisen er en etablert utfordring. I Ljubljana manifest skriver leseforskere fra Europa om hvordan vår evne til dybdelesing og lesing av komplekse tekster utfordres og at det digitale ofte gjør oss tilbøyelig til å lese på en overfladisk og springende måte. Vi trenger evnen til dybdelesing og lesing av lange, komplekse tekster for å delta som opplyste borgere i et demokratisk samfunn. (www.uis.no/nb/nasjonalt-lesesenter/forskning/ljubljana-manifestet-om-viktigheten-av-a-kunne-lese-lange-tekster).

Norsk bibliotekforening mener at tilskuddet til fysiske lærebøker må opprettholdes for å møte dokumentert mangel på læremidler, styrke elevenes leseferdigheter og sikre forutsetninger for dybdelesing og demokratisk deltakelse.

Lesing og kompetansebehov

Regjeringen har i Plan for Norge understreket behovet for å sikre en lesende befolkning, både blant barn og unge, og voksne. Som kommisjonen selv påpeker, er framtidens kompetansebehov avgjørende. Lesing er en grunnleggende kunnskap som gjør befolkningen i stand til kompetanseheving og å bygge framtidens arbeidskraft. Dersom forslagene som innebærer kutt i lærernorm og kutt i tilskudd til skolebibliotek og bøker gjennomføres, vil dette bygge ned framtidens behov.

Norsk bibliotekforening vil understreke at lesing er en grunnleggende kompetanse for framtidens arbeidsliv og samfunn, og at kutt i skolebibliotek, lærernorm og leserettede tiltak vil svekke både kompetanseutvikling og langsiktig samfunnsberedskap.

Statlige ambisjoner, svekket kommuneapparat

Det finnes store statlige ambisjoner, men dessverre ofte et hardt presset kommuneapparat, som opplever liten mulighet til å prioritere. Det kommunale selvstyret bør opprettholdes, slik kommisjonen beskriver. Det er her god lokal kunnskap om behov og tilbud ligger. Med en lite utviklet evne til tverrsektorielt samarbeid, både på statlig og kommunalt nivå, slik kommisjonen også selv viser til, blir oppgaveutføringen mer krevende. Foreningen viser også her til medlemmet Røsvolls bemerkning: «når Stortinget bevilger øremerkede midler til kommunesektoren, er dette et viktig og ofte avgjørende bidrag for å sikre at nasjonal politikk blir prioritert og gjennomført lokalt.»

Norsk bibliotekforening støtter det kommunale selvstyret, men mener at øremerkede statlige midler fortsatt er nødvendig for å sikre at nasjonale prioriteringer innen blant annet bibliotek, lesing og kultur faktisk blir realisert lokalt.

Kommunene er totalberedskap – folkebibliotek er infrastruktur

Lov om folkebibliotek slår fast at alle kommuner skal ha et folkebibliotek (§4). Folkebibliotek er en av de kommunale tjenestene innbyggere er mest fornøyd med, sammen med brannvesenet, slik også kommisjonen viser til. Folkebibliotek er også en av de tjenestene innbyggerne har høyest tillit til. Folkebibliotek er dermed i en særstilling når det gjelder å være del av en infrastruktur for demokrati og kunnskap. Dette er avgjørende for å bygge motstandskraften i befolkningen, slik Totalberedskapskommisjonen har pekt på.

Kommisjonen slår fast at kommunene har en viktig rolle i landets totalberedskap og arbeidet med samfunnssikkerhet. Med dagens kommuneøkonomi må stadig flere folkebibliotek kutte eller begrense tilbud og åpningstider. Det svekker lokaldemokratiet. Vi viser også til høringsinnspill fra NOKU som understreker at: «Kulturskole og folkebibliotek må forstås, behandles og opprettholdes som en grunnleggende kulturell infrastruktur».

Norsk bibliotekforening mener at folkebibliotek må anerkjennes og styrkes som en del av kommunenes totalberedskap og som en grunnleggende infrastruktur for demokrati, kunnskap og tillit i befolkningen.

Bibliotekene løser stadig flere oppgaver

Folkebibliotekene ligger under kommunene og fylkeskommunene. Folkebibliotekene løser en rekke oppgaver, og disse er i stadig endring. Folkebibliotekene er viktige som integreringsarenaer, møteplasser, som kulturtilbud til barn og unge, og sørger for digital inkludering og opplæring. Regjeringen peker på bibliotekene som en del av løsningen innenfor ytringsberedskap, i strategi mot desinformasjon, i arbeidet mot ekstremisme, ensomhet og utenforskap og flere utfordringer vi står ovenfor. Folkebibliotekene har mulighet til å løse en rekke sammensatte problemstillinger som kommunene står ovenfor. Det krever imidlertid fleksible løsninger og et tydelig mandat.

Kommisjonen peker på utfordringer knyttet til ministerstyret som hovedprinsipp i den norske staten, der hver statsråd er ansvarlig for sin egen sektor. Det innebærer klare ansvarslinjer, men slik kommisjonen påpeker, kan det også «vanskeliggjøre god samordning på tvers av sektorer.» For folkebibliotekene, som står i en stadig bredere spagat med tanke på oppgaver og forventninger, er dette krevende.

En kartlegging Norsk bibliotekforening har gjort viser at norske biblioteksjefer får økt ansvar, men mindre myndighet. Folkebibliotekene blir tillagt flere oppgaver uten at det tilføres ressurser eller økt støtte. (www.norskbibliotekforening.no/biblioteksjefen-under-press-okende-ansvar-mindre-myndighet/)

Norsk bibliotekforening vil understreke at folkebibliotekene er viktige demokratiske hjørnesteiner. Bibliotek har stor grad av tillit i befolkningen, er gode på utvikling og omstilling, og innehar kunnskap om samhandling og dialog. Utviklingen av folkebibliotekenes oppgaver er derfor ikke uheldig i seg selv, men ekstra ansvar og oppgaver må følges opp med mandat og ressurser. Vi viser også til at det ikke foreligger en nasjonal bibliotekstrategi som biblioteksjefer eller kommunene kan styre etter.

Norsk bibliotekforening understreker at folkebibliotekenes utvidede samfunnsrolle forutsetter tydelig mandat, tverrsektoriell samordning og tilstrekkelige ressurser, slik at økte oppgaver ikke svekker kjernevirksomheten.

Kultur som samfunnsutvikler

Kultur er et viktig bindemiddel i lokalsamfunn. Kulturlovens tydeliggjøring av kulturens plass i kommunal og fylkeskommunal samfunnsutvikling, med vekt på strukturert kulturplanlegging, er et viktig redskap. Denne rollen bør styrkes og tydeliggjøres.

Kommunene er steder der gode lokalsamfunn bygges, utvikles og bevares. Det krever forutsigbare rammer og handlingsrom for å kunne gjøre prioriteringer. Som en del av den kommunale infrastrukturen bør bibliotekenes rolle sikres og styrkes.

Kultur er ikke et tillegg, men en forutsetning for levende og robuste lokalsamfunn.

Oslo, 16. april 2026